

Mottagare
Regionstyrelsen

Utvärdering av arbetsmodell för landsbygdsutveckling

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen godkänner informationen om utvärderingen av arbetsmodellen för landsbygdsutveckling.

Sammanfattning

Regionstyrelsen beslutade 2022 att införa en arbetsmodell för landsbygdsutveckling med syftet att stärka den platsbaserade utvecklingen i hela regionen. Modellen består av fyra verktyg: landsbygdsperspektivet i hållbarhetssäkring, forum för landsbygdsutveckling, förbättringsdialoger och lokala utvecklingsplaner. Arbetet har bidragit till en ökad medvetenhet om geografiska skillnader och har stärkt dialogen mellan Region Gotland och lokala utvecklingsaktörer.

Utvärderingen visar att grunden är lagd för att landsbygdsperspektivet ska kunna få genomslag i styrning och planering. Ett fortsatt utvecklingsområde är att säkerställa en mer likvärdig tillämpning av landsbygdsperspektivet i hållbarhetssäkringen i hela organisationen.

Utvärderingen visar också att arbetssätten för samverkan – särskilt förbättringsdialogerna och lokala utvecklingsplaner – har skapat värdefulla insikter och gemensamma prioriteringar, men att arbetet hittills varit varierande och ofta projektbundet. För att stärka långsiktigheten och skapa mer konsekventa processer för gemensam planering och uppföljning utvecklas dessa arbetssätt nu vidare inom ramen för SAMLA, där Region Gotland, lokala utvecklingsaktörer och näringslivet tillsammans tar fram former för kontinuerlig samverkan och gemensam prioritering i serviceområdena.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen beslutade 2022-04-27 (§ 85) att anta arbetsmodellen för landsbygdsutveckling som styrande dokument för Region Gotlands fortsatta utvecklingsarbete enligt målen i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040 och perspektivet *"Hela Gotland – land och stad tillsammans"*.

I beslutet fastställdes att modellen ska utvärderas under 2024 och därefter en gång per mandatperiod. Genom beslut RS § 448 (2024-12-12) förlängdes utvärderingsperioden till slutet av 2025 för att möjliggöra en mer omfattande och fördjupad bedömning. Denna tjänsteskrivelse utgör återrapportering enligt det beslutet.

Under perioden har även finansieringsformerna för arbetsmodellen setts över. Genom beslut RS § 264 (2025-05-26) har Regionstyrelsen fastställt en inriktning för långsiktig finansiering och samverkan inom landsbygdsutvecklingen, med inspiration från Bygdsam-modellen, som bygger på trepartssamverkan mellan offentlig sektor, civilsamhälle och näringsliv. Inom processen för att skapa långsiktig finansiering och samverkan, som kallas SAMLA, kommer fortsatt utveckling av vissa av arbetsmodellens verktyg att ske.

Underlaget för utvärderingen utgörs av granskning av tjänsteskrivelser, dokumentation och uppföljningar från berörda förvaltningar och landsbygdsverkstad, granskning utvärderingar från forum och förbättringsdialoger, erfarenheter från arbetet med de lokala utvecklingsplanerna, samt samtal och erfarenhetsutbyten med lokala utvecklingsaktörer. Tillsammans ger dessa källor en samlad bild av hur arbetsmodellen har fungerat och vilka utvecklingsbehov som framträder.

Utvärderingen visar att:

- Landsbygdsperspektivet används i allt fler tjänsteskrivelser, och analyserna har blivit både tydligare och mer användbara som beslutsunderlag. Samtidigt varierar tillämpningen fortfarande mellan förvaltningarna, vilket gör att nästa steg är att säkerställa en mer likvärdig och konsekvent användning i hela organisationen.
- Forum för landsbygdsutveckling har etablerats som en arena för dialog, lärande och gemensam omvärldsbild. Arbetet går nu vidare med att utveckla tydligare strukturer för återkoppling till deltagarna och koppling till pågående utvecklingsprocesser hos deltagande aktörer.
- Förbättringsdialogerna har bidragit till ökad ömsesidig förståelse i de serviceområden där de genomförts. Erfarenheterna från olika varianter av dialoger ger ett värdefullt underlag för att vidareutveckla arbetssättet för långsiktighet och gemensamt ansvarstagande inom SAMLA.
- Arbetet med lokala utvecklingsplaner har skapat gemensamma mål och prioriteringar för de lokala utvecklingsaktörerna. Inom ramen för SAMLA utvecklas nu en mer kontinuerlig och resurseffektiv struktur för samverkan mellan de lokala utvecklingsaktörerna och Region Gotland när det gäller prioritering och planering av utvecklingsinsatser på en plats.

Bedömning

Arbetet enligt arbetsmodellen för landsbygdsutveckling bidrar till målen i Regional utvecklingsstrategi Vårt Gotland 2040, särskilt målinriktningen ”Hela Gotland – land och stad tillsammans” och målet om goda livsmiljöer och

förutsättningar för hållbar utveckling i hela regionen. Det ligger även i linje med Genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation 2022–2027, där ett av huvudmålen är att det ska finnas goda förutsättningar för hållbar platsutveckling i bygder över hela Gotland.

Utvärderingen visar att landsbygdsperspektivet integreras i allt fler strategiska beslutsunderlag och processer. För att perspektivet ska få fullt genomslag behöver tillämpningen bli mer likvärdig och kopplad till Region Gotlands styrmodell, så att analys, planering och uppföljning sker samlat och återkommande.

Forum för landsbygdsutveckling, förbättringsdialoger och arbetet med lokala planer och prioriteringar har stärkt samverkan och ömsesidig förståelse mellan regionen och lokala aktörer. Inom ramen för SAMLA utvecklas nu dessa arbetssätt vidare med fokus på långsiktiga samverkansformer och gemensamma prioriteringar för varje serviceområde, där roller, ansvar och uppföljning tydliggörs i ett arbete som sker tillsammans över tid.

Sammantaget bedöms grunden enligt arbetsmodellen för landsbygdsutveckling vara etablerad. Det fortsatta arbetet inom SAMLA, där Region Gotland och lokala utvecklingsaktörer gemensamt utvecklar struktur och arbetssätt, är avgörande för att öka genomslaget i ordinarie styrning och säkerställa långsiktighet i utvecklingen av hela Gotland.

Mot denna bakgrund föreslås att regionstyrelsen beslutar att godkänna informationen om utvärderingen av arbetsmodellen för landsbygdsutveckling.

Beslutsunderlag

Bilaga 1 Utvärdering av arbetsmodell för landsbygdsutveckling
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2025-11-11

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör